

W 2011 r. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków wyruszyło w góry ze swoim nowym projektem „Inwentaryzacja kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat oraz stworzenie systemu ich monitorowania i ochrony”, nazywanym w skrócie „Ptaki Karpat”. Z tej okazji w maju br. OTOP otworzył nowe biuro regionalne w Krakowie. Stworzony został także portal internetowy www.ptakikarpat.pl, popularyzujący awifaunę polskich Karpat.

Cele projektu, który będzie trwał 4 lata to:
– inwentaryzacja około 45 kluczowych gatunków ptaków polskich Karpat (patrz tabela), która rozpoczęta została już w 2011 r. Dzięki wynikom czteroletnich badań poznamy rozmieszczenie najważniejszych ptaków, ich liczebność, a także stan siedlisk i zagrożenia. Rezultaty tego działania zbierzemy w publikacji książkowej pt. „Ptaki polskich Karpat – stan, zagrożenia, ochrona”. Wyniki inwentaryzacji będą mogły być wykorzystywane we wszelkich działaniach związanych z ochroną przyrody w Karpatach, takich jak sporządzanie planów zadań ochronnych, planów zagospodarowania przestrzennego czy strategii ochrony gatunków i przyrody na różnych szczeblach.

Kluczowe gatunki ptaków polskich Karpat, na których koncentrować się będzie projekt

Pogrubiono gatunki wymienione w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, gwiazdka (*) oznacza gatunki wymienione w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

- Jarząbek *Bonasa bonasia*
- Cietrzew *Tetrao tetrix* *
- Głuszcak *Tetrao urogallus* *
- Nurogęś *Mergus merganser*
- Bocian czarny *Ciconia nigra*
- Bocian biały *Ciconia ciconia*
- Trzmielojad *Pernis apivorus*
- Bielik *Haliaeetus albicilla* *
- Gadożer *Circaetus gallicus* *
- Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*
- Błotniak łąkowy *Circus pygargus*
- Orlik krzykliwy *Aquila pomarina* *
- Orzeł przedni *Aquila chrysaetos* *
- Orzełek *Aquila pennata* *
- Sokół wędrowny *Falco peregrinus* *
- Derkacz *Crex crex*
- Żuraw *Grus grus*
- Brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*
- Siniak *Columba oenas*
- Puchacz *Bubo bubo* *
- Puszczyk uralski *Strix uralensis* *
- Sóweczka *Glaucidium passerinum* *
- Włochatka *Aegolius funereus* *
- Lelek *Caprimulgus europaeus*
- Zimorodek *Alcedo atthis*
- Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*
- Dzięcioł białogrzioty *Dendrocopos leucotos* *

Głuszcak, fot. Grzegorz Lesiński

W promieniach wrześnieowego słońca nieśpiesznie przelatają ptaki szponiaste – rozpoczęły się jesienne wędrówki. Październik... Wieczorami w górskie doliny opadają mgły. W lasach pohukują sowy, na łąki wyrusza największa z nich – puchacz. Wkrótce w górach spadnie pierwszy śnieg, będzie można podążać tropem głuszców i cietrzewi.

Do zobaczenia na karpacczych szlakach!

Policzmy ptaki polskich Karpat!

2011

Aleksandra Pępkowska-Król, Rafał Bobrek, Tomasz Wilk

Autorzy tworzą zespół koordynujący projekt „Ptaki Karpat”

Jest chłodny majowy poranek, spoza nagich turni gór wylania się majestatyczna sylwetka orla przedniego. W dole, nad potokiem to pojawia się na kamieniu, to znika w rwącym nurcie pluszcz. Pomiędzy szarymi półkami skalnymi przelatuje pomurnik. O świcie na szlaku panuje błogi spokój, można w skupieniu oddać się kontemplacji przyrody, która teraz budzi się tu do życia.

Jesteśmy w Karpatach – najrozsławniejszym i najwyższym paśmie gór Polski. To dla takich chwil każdy miłośnik ptaków, niezależnie od tego, jak długo i intensywnie się nimi zajmuje, wyrusza na górskie szlaki.

Karpaty to miejsce występowania wielu wyjątkowych gatunków ptaków. Warto wymienić choćby kilka: cietrzewia, głuszcza, orlika krzykliwego, puszczyka uralskiego, drozda obroźnego, dzięcioła białogrziatego i trójpalczastego czy siwerniaka. W Polsce szansa na zaobserwowanie wielu z tych gatunków największa jest właśnie w Karpatach, a niektóre, jak np. pomurnik, możemy obserwować w naszym kraju wyłącznie tutaj. Dla wielu to pasmo górskie jest też najważniejszym miejscem gniazdowania nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie.

Ale Karpaty to nie tylko ptaki – to niezwykle różnorodność krajobrazów, siedlisk oraz roślin i zwierząt. Ciekawa jest także historia tego regionu oraz kulturowane jeszcze w wielu miejscach dawne zwyczaje. Wyjątkowej atmosfery dodają zabytki sakralnej architektury drewnianej, odbijające się od ruin dawnych wsi echo łemkowskiej muzyki czy wreszcie smak owczych serów, do dziś wyrabianych zgodnie z tradycyjną recepturą.

To wszystko sprawia, że Karpaty to kierunek dla tych, którzy chcą obcować z przyrodą w niezwyklej górskiej scenerii. Warto jednak pamiętać, że aby zachować przyrodnicze i kulturalne dziedzictwo Karpat dla przyszłych pokoleń, potrzeba konkretnych działań.

- Dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus* *
- Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*
- Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*
- Gąsiorek *Lanius collurio*
- Orzechówka *Nucifraga caryocatactes*
- Jarzębatka *Sylvia nisoria*
- Zniczek *Regulus ignicapilla*

- Pomurnik *Tichodroma muraria* *
- Drozd obrożny *Turdus torquatus*
- Podróżniczek *Luscinia svecica* *
- Nagórnik *Monticola saxatilis* *
- Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*
- Muchołówka mała *Ficedula parva*
- Pluszcz *Cinclus cinclus*
- Płochacz halny *Prunella collaris* *
- Pliszka górską *Motacilla cinerea*
- Siwerniak *Anthus spinoletta*
- Czeczotka *Carduelis flammea* *
- Krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*

- zorganizowanie sieci wolontariuszy kontrolujących zasoby przyrodnicze Karpat. Dzięki dobrze przeszkolonym osobom, które ruszą na karpackie szlaki, będziemy prowadzić monitoring stanu górskiej przyrody teraz, ale także już po zakończeniu projektu.

- dotarcie do leśników, rolników i przedstawicieli samorządów lokalnych z regionu Karpat z cyklem warsztatów na temat zasobów przyrodniczych i potrzeby ich ochrony. To działanie pomoże w zwiększeniu zaangażowania tych grup w ochronę przyrody i w wypracowaniu działań gospodarczych, które z jednej strony będą sprzyjać rozwojowi regionu, z drugiej wspierać ochronę różnorodności biologicznej.

- opracowanie wspólnie z przedstawicielami nadleśnictw strategii prowadzenia gospodarki leśnej w sposób zapewniający ochronę kluczowych gatunków ptaków występujących na terenie poszczególnych nadleśnictw.

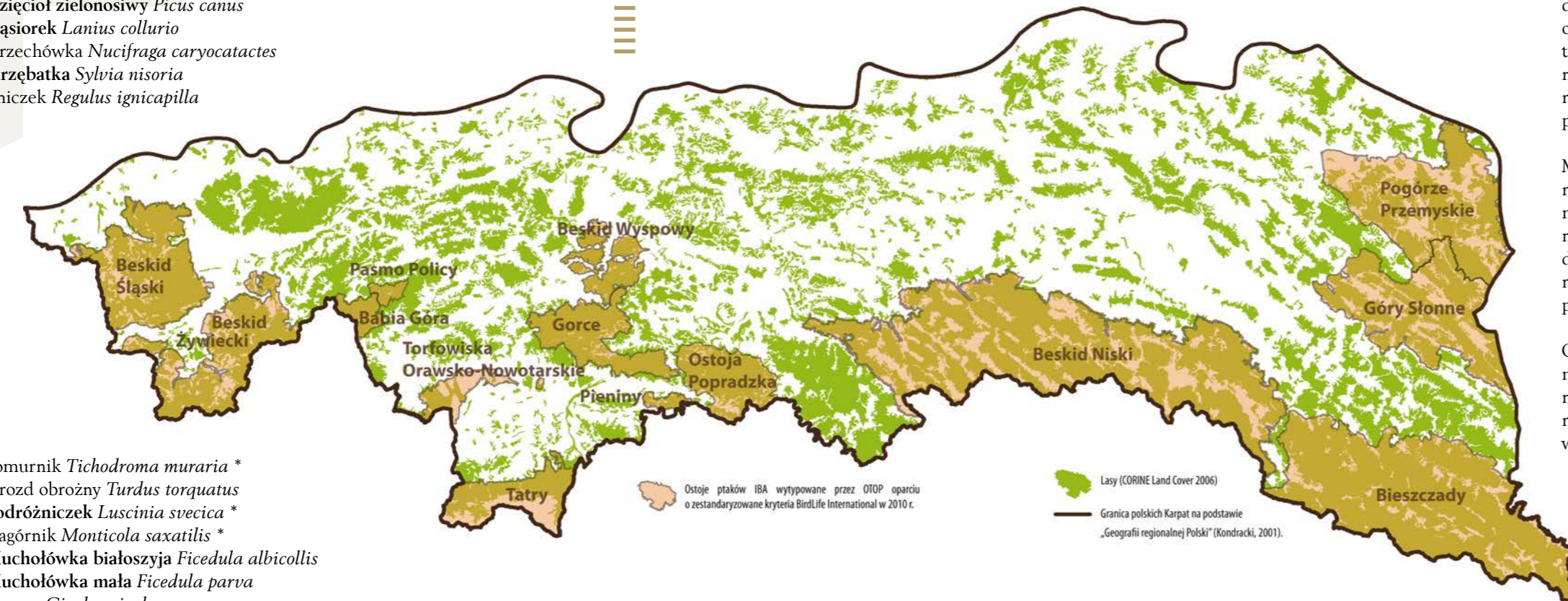
- wydanie publikacji prezentujących strategię działań prośrodowiskowych w różnych dziedzinach gospodarki. Publikacje będą zawierały wyniki spotkań z lokalnymi grupami społecznymi oraz rezultaty analiz przyrodniczo-ekonomicznych przeprowadzonych na terenach wybranych karpackich gmin.

– wydanie przewodnika turystycznego, w którym opisane zostaną najciekawsze dla miłośników przyrody miejsca w Karpatach. Znajdą się w nim praktyczne porady związane z infrastrukturą turystyczną – agroturystyką, usługami przewodnickimi i wypożyczalniami sprzętu turystycznego. Liczymy, że nasza publikacja będzie miała realny wpływ na wzrost turystyki przyjaznej środowisku w Karpatach.

Ochrona przyrody w Karpatach

Szczególne walory przyrodnicze Karpat w skali Polski i całego kontynentu europejskiego sprawiają, że tu, tak jak nigdzie indziej w naszym kraju, rozwinięty został system obszarów objętych ochroną. Na obszarze polskich Karpat ustanowiono 9 parków narodowych, a w ramach sieci Natura 2000 utworzono 81 specjalnych obszarów ochrony siedlisk i 11 obszarów specjalnej ochrony ptaków. W 2010 roku Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków wytypowało tu 14 ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym (Important Bird Areas; patrz mapa).

Tworzenie coraz to nowych obszarów chronionych bez wyraźnego podkreślenia korzyści i możliwości, jakie niesie ze sobą sąsiedztwo bogactwa przyrodniczego, sprawia, że lokalne społeczności często bywają negatywnie nastawione do ochrony przyrody. Rolą projektu jest wskazanie działań, które z jednej strony będą najbardziej opłacalne dla gospodarki regionu, a z drugiej promować będą ochronę

kluczowych elementów świata przyrody. Mamy nadzieję, że pomoże to w zmianie nastawienia ludności zamieszkującej Karpaty oraz turystów tutaj przyjeżdżających do przyrody i sprawi, że ochrona zasobów przyrodniczych będzie w tym regionie efektywniejsza.

Nie osiągniemy jednak właściwych rezultatów bez wiedzy na temat przyrody Karpat. Dlatego tak istotne jest zdobycie jak największej liczby dobrej jakości danych o rozmieszczeniu i liczebności ptaków, ich siedliskach oraz zagrożeniach. Nie wyobrażamy sobie realizacji tego zadania bez udziału wolontariuszy.

Bez wolontariuszy nie damy rady!

Działalność OTOP w dużej mierze opiera się na pracy wolontariuszy. Również w projekcie „Ptaki Karpat” szczególna rola przypada wolontariuszom. Liczymy, że dzięki ich działaniom uda się zebrać pełniejsze dane, które pomogą w sprawniejszym realizowaniu projektu.

Na początku 2012 r. zorganizowane zostaną warsztaty dla osób, które w ramach wolontariatu będą chciały włączyć się do projektu. Już teraz gorąco na nie zapraszamy. Wszystkich chętnych przeszkolimy w zakresie zadań projektowych, kontroli terenowych i właściwego pozyski-

wania danych. Pod koniec trwania projektu w 2014 roku przygotowujemy kolejne spotkanie, na którym podsumujemy osiągnięcia projektu i zaplanujemy monitoring przyrody Karpat w kolejnych latach. Wszystkie dane dotyczące obserwacji ptaków w Karpatach można przekazywać już teraz za pośrednictwem specjalnego formularza, dostępnego na stronie www.ptakikarpat.pl. Informujemy tam również o wszystkich bieżących działaniach; można także pobrać materiały niezbędne do pracy w terenie.

Mamy nadzieję, że już wkrótce na karpackie szlaki wyruszy zespół dobrze przeszkolonych osób, które zajmą się monitoringiem stanu siedlisk ptaków w regionie. Dane na temat rozmieszczenia kluczowych gatunków ptaków dostarczone przez wolontariuszy uzupełnią też bazę, która posłuży do stworzenia publikacji „Ptaki polskich Karpat – stan, zagrożenia, ochrona”.

Osoby, które podejmą się wolontariatu, otrzymają upominki – koszulki, polary i plecaki. Zorganizowany zostanie również konkurs na najbardziej aktywnego wolontariusza, w którym zdobyć będzie można cenne nagrody w postaci markowego sprzętu turystycznego i książek.

Każdą osobę chętną do współpracy gorąco zachęcamy do kontaktu z zespołem realizującym projekt „Ptaki Karpat”. Nasz e-mail: malopolska@otop.org.pl.

W promieniach wrześniowego słońca nieśpiesznie przelatują ptaki szponiaste – rozpoczęły się jesiennego wędrówki. Październik... Wieczorami w górskie doliny opadają mgły. W lasach pohukują sowy, na łowy wyrusza największa z nich – puchacz. Wkrótce w górach spadnie pierwszy śnieg, będzie można podążyć tropem gęszołów i cietrzewi.

Do zobaczenia na karpackich szlakach!

Realizacja projektu „Ptaki Karpat” możliwa jest dzięki wsparciu finansowemu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.